

Borut Korun

MOJZESOVA GORA

Iz potopisa Stopinje boga Atona

Sinaj, trikotnik od sonca izžgane pokrajine, za katero se že tisočletja bijejo Egipčani in Azijci, kot da bi šlo za posebno rodovitno deželo, ta most med celinama in blodnjak za nekaj tisoč beduinov, je del ogromne puščave, ki se vleče od obale Saudske Arabije pa do atlantskih robov Magreba. Na severu, ob sredozemskem morju, je to peščena pokrajina s sipinami, ki jih spreminja veter z morja, proti jugu, proti svoji konici, ki sega v Rdeče morje, pa postaja Sinaj gričevnat in potem gorat.

Zapeljali smo se proti jugu. Na drugi, afriški strani prekopa je bilo videti oddaljujoče se obrise mesta Suez in naftne vrtalne stolpe v njegovi okolici, naša razdrapana cesta pa se je vijugala med peščene sipine, v ozek pas temnega izginjajočega in spet pojavljajočega se asfalta, prekinjenega z luknjami in pokritega s peskom. Sem pa tja so rob ceste označevala uničena vozila, največkrat so bili to razdejani tovornjaki. Bili so preveč uničeni, da bi bili lahko posledica prometnih nesreč. Da je šlo za drugačno razdejanje, so govorili tudi tanki, ki so s topovskimi cevmi obrnjeni proti prekopu nekoč obstali sredi zaleta, zadeti, ustavljeni. So bili to uničeni izraelski tanki, ko je Sadat leta 1973 v Jomkipurski vojni poskušal oprati egiptovsko vojaško čast ali pa so bila to egipčanska vozila, potem ko se je ta poskus tako nesrečno končal, ko se je sinajska ekspedicija spremenila v eksodus z nasprotno smerjo, kot jo je imel biblijski, v tragedijo za tisoče žejnih vojakov?

Ob cesti so stali napisi, ki so tujcem prepovedovali zapuščati območje ob njej, zvitki bodeče žice, tu in tam šopi travi podobnega rastlinja, ki na skoraj čudežen način vendarle obstaja v tistem neplodnem pesku, in kot varljiva fatamorgana ob vznožju sipine celo osamljeno drevo.

Podobno negostoljubna se je ta dežela pred tisočletji pokazala Hebrejcem, ki so zapuščali Egipt. Nič čudnega pravzaprav, da so se tolikokrat upirali Mojzesu in da so za njegove ideje o enem samem bogu Atonu pokazali tako malo navdušenja.

Bolj na jugu so se začele pojavljati osamljene mizaste vzpetine, iz katerih so nastajali rumeni griči in iz teh gorovja enake barve, prepredena s sivimi progami mehkejših kamenin, ki jih veter laže napada, kleše v sivkaste vrhove in zasipava njihova vznožja z melišči iz kot moka finega peska.

Cesta je vodila naprej na jug, naprej mimo nekaj grenkoslanih izvirov, okrog katerih so se zakoreninile datljeve palme, puščavski kašipoti, mejniki - up za karavane, ki so se premikale po tej negostoljubni deželi vse od Mojzesa naprej, naprej mimo in vzdolž obale s temnomodrimi zalivi. Pri Abu Rudeisu smo skoraj v pravem kotu zavili na levo in se približali gorovju.

Težko je opisati barve golih sinajskih gora. Tu, na sredi polotoka, so bile svetlosive z rjavkastim pridihom, prepredali pa so jih ozki pasovi rdečkastih, temno vijoličastih ali skoraj črnih kamenin. Ti ostro omejeni vrinki drugačnega kamenja pa so očitno trdnejši in odpornejši proti razdiralni sili vetra, zato so navadno štrleli iz rumenosive površine, včasih so tvorili nenavadne fantazijske tvorbe - utrdbe in puščavska mesta, obdana s temnim obzidjem.

Kilometer za kilometrom smo se bližali osrčju gorovja, ki je postajalo vedno bolj rdeče, vedno višje in bolj strmo. Potem so se v skalnem dnu ozke doline pojavile od vetra zvite tamariske, najprej posamič, potem v skupinah, ki so postajale večje, tu in tam je bilo videti že tudi dateljevo palmo ali cel šop njihovih vitkih debel, med njimi v dolga oblačila zavite postave, kamele, koze, še več palm, bivališča iz kamna, pločevine in palmovih vej, potem cel gozd bujnih palmovih dreves, stisnjen med rdeče ostenje soteske in skrit pod stenami prepadnega, dva tisoč metrov visokega Džebel Serbala, gore izrazitih, grozečih oblik, višek stalnega stopnjevanja, ki se je pri Suezu začelo s spinami in se tu končevalo s strmimi kamnitimi pobočji.

To je bila oaza Firan, počivališče za beduine, domovina ljudstev, ki so prihajala pod Džebel Serbal, se vgnezdila pod njegove rdeče stene in branila oazo pred novimi osvajalci. Ljudstva so prihajala in izginjala, ostajali pa so bogovi, ki so vladali na vrhovih gora.

Poznavalci in razlagalci Sv. pisma so ugotovili, da tudi Mojzesovi Izraelci niso mogli drugače, kot da so šli po tej poti, in da je današnji Firan v Bibliji omenjena oaza Rafidim, za katero so se Hebrejci uspešno bojevali z Amalekiti.

Oaza Rafidim oziroma Firan pa ni bila moj cilj. Cesta se je vijugala še naprej in še navzgor med rdečkasta pobočja. Pod goro Horeb smo se pripeljali šele pozno popoldne. Ostalo je še dovolj časa, da sem si postavil šotor in povečerjal.

Spal sem dolgo, tako, da so me zbudili šele glasovi beduinov v bližini šotora. Pokukal sem ven in se zagledal v jutro pod sinajskimi gorami, na poldrugi tisoč meter

visoki planoti, položeni v srce polotoka. Sinovi puščave so prihajali na svojih kamelah, jih privezovali k ograji in se pogovarjali. Sedeli so pred hišo, zbrani okrog njenega lastnika Hasana. Sedeli so na peščenih puščavskih tleh in se pogovarjali, čeprav je bilo slišati, kot da se kregajo. Dokler se ne navadiš Arabcev, se ti njihovi grleni, glasni in impulzivni pogovori zdijo, kot da napovedujejo najmanj pretep.

Okrog dvorišča je bilo še nekaj drugih, prav tako iz rdečega kamna površno sestavljenih škatlastih hiš brez streh. Med njimi je bilo videti nekaj skuštranih kratkohlavnih fantov, ki so se igrali, in dekletce v rumeni oblecki, segajoči do peta, z avbi podobnim pokrivalom na glavi, izpod katerega sta viseli dve tanki črni kitki. Potem pa je prišla ženska, zaradi katere sem se začel ozirati na fotoaparati in teleobjektiv, a je bilo prepozno, predvsem pa bi bilo dokaj nevljudno, če bi jo slikal brez vprašanja. Oblečena je bila v dolgo črno krilo, izpod katerega je gledalo dvoje majhnih copat, čez glavo in prsi je imela prav tako črno ogrinjalo, okrašeno z zlatimi resicami, ki je razkrivalo rumeno bluzo in črno, prav tako z zlatimi nitkami ovešeno obrazno masko. Videl sem le črne, skrivnostne oči, a moja domišljija je že spletala podobo črnolase lepotice.

Zlezel sem iz šotora in šel pozdravit Hasana, ki je z nekaj drugimi beduini začel delati betonske zidake. Ko sem ga vprašal, čemu jih bo potreboval, mi je zaupal, da bo zgradil novo stranišče. Tujcev, takih, ki so na njegovem dvorišču spali v svojih šotorih, in takih, ki so prenočevali v njegovi nizki hiši, je bilo očitno vedno več. Po zaslugi Mojzesove gore in samostana sv. Katarine se je že med izraelsko okupacijo začel turizem, ki grozi spremeniti sinajske vasi. Odprta meja z Izraelom je vso stvar še pospešila. Sedaj si mnogi popotniki lahko omislijo potovanje po Egiptu s skokom v Sveto deželo.

Sinajski polotok pa je idealno prehodno ozemlje. Zato seveda nisem bil edini tujec, ki je potoval po sledovih izraelskih biblijskih trum; zato se zavedajo, da potrebujejo iznajdb zahodne kulture; zato je Hasan tako presenetljivo dobro govoril angleško. In kar je res, je res, Hasan je novo stranišče potreboval. Staro je bilo prav po balkansko umazano in tako nespretno zbito iz desk, da si se med čepenjem nad greznico zaradi širokih špranj počutil kot na razstavi. Seveda je imela ta zračnost tudi svoje dobre strani. S tistega mesta je bilo moč opaziti vsakogar, ki se je približeval lesenim uti in že pravočasno si se lahko pripravil na poskus vdora. Vrata se namreč niso dala zapreti, ampak jih je bilo k steni mogoče le prisloniti. Vsak, še tako nedolžen poskus odpiranja vrat z zunanje strani, bi se lahko končal z nesrečo, pri kateri bi jih trenutni "posestnik" dobil po glavi.

Toda, kot sem lahko takoj ugotovil, so grozile nove konstrukcijske napake. Ko sem gledal beduine, ki so metali z nekoliko cementa pomešani in le prav narahlo poškopljani puščavski pesek v lesenim model in ga tlačili z lesenim betom, sem se ustrašil nečesa drugega: da se bo novo stranišče nekoč samo podrlo in pod seboj pokopalo nekega nesrečnega turista ali pa beduina, ki bi hotel preizkusiti "čudno novotarijo". Zidaki, ki so jih dajali iz modela in pustili na soncu, da bi se posušili in strdili, prav gotovo ne bi mogli nositi niti samih sebe, razpadali so, ne da bi se jih bilo treba dotakniti. Hotel sem, kolikor se je dalo vljudno in nevsiljivo, povedati Hasanu svoj dvom o uporabnosti "betonskih" zidakov, ki so mu jih delali njegovi beduini. Svetoval sem mu, naj bi pesku primešali več cementa, več vode in manjše kamenje. Toda Hasanova, do nedavna še nomadska beduinska glava, (glava je o zidanju že imela prav določeno predstavo) se je nasmehnila, njegovi delavci pa so delali zidake naprej na svoj znani in "preizkušeni" način. Še dobro, da mu nisem povedal, da bo škatlasto brezstrešno stranišče strahotno grdo in da bi bilo veliko bolje, če bi ga napravili

iz rdečega kamenja, sredi katerega so živeli. Sumil sem, da je pri gradnji vasi ob cesti, v srcu sinajskih gora, sodeloval nekdo, ki je imel bistveno več okusa kot Hasan in njegovi beduinski tovariši. Vsa vas, ki leži nekaj kilometrov od samostana, je zgrajena neverjetno skladno s pokrajino. Vse stavbe - s trgovinico, z restavracijo, s pošto in policijsko postajo vred - vse so bile iz rdečega sinajskega kamna, stene pa nekoliko poševne, kot da bi hotele posnemati obrise gora okrog ozke, stisnjene in suhe doline. Kdo je zgradil to vas? Izraelci ali Egipčani? Ti so se od okupatorjev marsičesa naučili, predvsem pa jih je vdor Dayanovih tankovskih enot spomnil, da je prazni puščavski Sinaj prevelika skušnjava za Izraelce, da so ljudje, ki živijo v neki deželi, njena najboljša obramba.

"Sinaj bomo morali izprazniti," je nekoč zapisal Moshe Dayan. "Žal mi bo zanj, čeprav se veselim miru. Na Sinaju so naši predniki dobili svobodo, nam, njihovim potomcem pa je ta del zemlje dajal občutek prostornosti. Izrael je lep, a majhen. Če sem iz El Ariša potoval proti zahodu ali iz Elata na jug, mi je bilo, kot da sem dobil krila, kot da sem ušel ozkosti mest, da sem postal prost in neomejen. Občutek neomejenosti pa sem na Sinaju imel ne le glede prostora, ampak tudi v časovnem smislu. Sledovi preteklosti tu niso izginili niti v tisočletjih. Mogoče jih je ponekod zasul pesek, toda še vedno so tu..."

Tako kot je mislil in čutil Moshe Dayan mislijo mnogi prebivalci Jeruzalema, Tel Aviva ali Haife. Mnogim je žal za kamnitimi širjavami, po katerih so blodili njihovi beduinski predniki. Mnogim je žal za Sinajem, a le nekateri od njih imajo Dayanove simpatije do beduinov, le malokateremu današnjemu Izraelcu je dejstvo, da so tudi njihovi predniki bili beduini, vsajeno tako močno v zavest kot "generalu s črno očesno prevezo".

Hasan, ki se je posvečal predvsem svojemu bodočemu stranišču, je kazal odprtost ljudi, ki živijo na prehodnih ozemljih kot je Sinaj, odprtost beduinov, ki nimajo svoje velike zgodovine in domovine, zaradi katere bi morali kogar koli sovražiti. Ko sem ga previdno vprašal, kako je bilo takrat, ko so Sinaju vladali še Izraelci, je odgovoril: "More tourists". Sploh je bil Hasan nagnjen h kratkim in jedrnatim odgovorom in se mi je zato zdel pravo nasprotje drugih beduinov, ki so venomer nekaj glasno in hrupno govorili. Mogoče pa mu ni bilo všeč, da sem ga stalno nekaj spraševal in ga motil pri njegovih sanjah o novem lepem stranišču...

Tujci, ki so prav tako kot jaz taborili na Hasanovem dvorišču in ki so se ves čas spuščali z beduini v dolge in glasne pogovore, so bili videti čudni in nenavadni. Nekateri so bili temni in bradati, drugi so bili spet svetli in povsem evropskega videza, kljub temu pa so tekoče govorili arabsko. Da so bili to Izraelci, mi je postalo jasno takrat, ko sem na njihovi prtljagi zagledal oglate hebrejske črke, tako malo podobne kroglastim in vijugastim arabskim. Beduini so vreče in nahrbtnike z izraelskimi črkami nalagali kamelam na hrbte in nekoliko pozneje je hrupna karavana krenila na pot, da bi potešila svoje želje po neizmernosti in prostranosti. Ker je izraelskih turistov na Sinaju veliko in ker so se v Camp Davidu dogovorili, da Egipčani na Sinaju ne smejo imeti vojakov (sicer dvomim, da se tega popolnoma držijo), se ni čuditi odredbi, da tujci na Sinaju ne smejo na lastno pest pohajati naokoli. Uradna razlaga je seveda drugačna, baje gre za varnost popotnikov.

Na srečo je Mojzesova gora izjema. Na prizorišče sporočanja desetih božjih zapovedi sem se namreč na vsak način hotel povzpeti. Hotel sem videti in doživeti tisti delček puščavskega gorovja, kjer je Mojzes med bliskom in gromom od Boga dobil kamniti plošči z vklesanimi življenjskimi vodili. Od tistega boga, ki je tako presenetljivo spominjal na Ethnatonovega nebesnega

Atona, boga ljubezni, kot ga je v prav sodobnem krščanskem duhu poimenoval njegov duhovni oče. Bog ljubezni Aton, ali izraelski Adonaj (podobnost imen je tokrat čisto naključje), pa je z oddaljevanjem Izraelcev od kultivirane egipčanske dežele postajal vse manj ljubezniv, vse bolj se je svojim podložnikom kazal kot srditi, maščevalni in neusmiljeni "Gospodar vojnih trum." Nič čudnega, saj so ga njegovi verniki vse manj poslušali, vse manj so se čutili hvaležne, ker jih je pomagal odvesti iz bogate Nilove doline. Prav lahko si je misliti, da se je marsikomu od Hebrejcev, ki so morali štirideset let bloditi po puščavskem polotoku, stožilo po zeleni obali velike reke, po obdelanih poljih in po rednih, čeprav pičlih obrokih hrane, ki so bili gotovo okusnejši od mane, s katero jih je hranil Mojzes. Kot govori Biblija, so se vdajali razvratu in čaščenju zlatega teleta, postajali pa so tudi nezadovoljni s svojim voditeljem. Freud piše celo o domnevi, da so v nekem uporu Izraelci Mojzesa ubili, da je taka torej prava razlaga čudnega dejstva, da Mojzes Obljubljene dežele nikoli ni videl od blizu.

Razlogov, da je Bog sklenil svoji obljubljeni čredi dati moralni kodeks, je bilo torej dovolj.

Odpravil sem se na pot. Dvesto metrov naprej, v naselbini, sem se ustavil na policijski postaji. V Egiptu je treba sedem dni po prihodu ponovno žigosati svoj potni list. V vasi je bila tudi preprosta gostilna in celo trgovinica, kjer sem si kupil škatlo sardin, uvoženih iz Dalmacije. V pekarni sem arabski nekvašeni, mlincu podobni kruh, dobil za piaster. Pod goro Horeb si očitno še niso umislili dvojnih cen za kruh, enih za domačine in enih za tujce. Ko sem si še napolnil čutaro z vodo, sem bil pripravljen na ponovitev dogodivščine v zvezi z božjimi zapovedmi. Šel sem naprej po kamniti dolini in zavil v sotesko, ki se je po nekaj sto metrih odprla na desni. Zanimno muslimansko pokopališče z grobnico sinajskega svetnika

Nebi Saliha mi je povedalo, da sem na pravi poti.

Tudi Nebi Salih je nekoč odšel na goro Horeb in se od tam dvignil v nebo k Alahu. Zgledi vlečejo. Hkrati je to dokaz za živost verskih izročil, ki ostajajo nespremenjena, čeprav se menjajo narodi, jeziki in religije. (Podoben primer je Grčija, kjer se mnogi vrhovi imenujejo po sv. Eliji, to pa je v resnici pokristjanjeni Helios, bog sonca, ki je svoje templje že nekoč imel po vrhovih gora). In če so se pri izbiri svojih svetih mest muslimani zgledovali po Židih in kristjanih, potem so gotovo tudi Mojzesovi Hebrejci čaščenje Sinajskih gora prevzeli od nekega še starejšega ljudstva.

Šlo bi torej za nekak sinajski Olimp iz časov davno pred Ehnatonom in Atonom, za Olimp, ki z monoteizmom in prav gotovo še z njegovimi zapovedmi ni imel nobene zveze.

Pravzaprav pa še ni čisto jasno, katera od rdečkastih gora, ki se dvigajo v okolici Katarininega samostana, je ta prastari Olimp, saj je marsikatera od njih obdarjena s posebnim navdihom svetosti. Poleg gore Horeb, ki danes velja za Mojzesovo goro, je tam še Katarinina gora, ki je nekaj višja od Horeba, zlasti pa je mnogo impozantnejši, strmi in prepadni Džebel Serbal nad oazo Firan. Mnogi sploh mislijo, da je na njegovem vrhu iskati prizorišče spektakla v zvezi z božjimi zapovedmi. Baal je namreč star kanaanski izraz za boga, pomeni pa 'gospod'.

Da so si sinajski beduini izbrali prav teh nekaj gora za bivališče svojih bogov, se ni čuditi, vrhove najvišjih gora so si povsod po svetu že oddavna lastili bogovi. Odločala je pač človekova predstava in povezava pojma "zgoraj" s pojmi, kot so nebo, svetloba, življenje, nesmrtnost. Na vrhu gore, zlasti visoke in težko dostopne, se še tako skromen in nepomemben človek počuti velikega in obžarjenega z doživetjem veličine, ki je sama po sebi nekaj

božanskega.

Za ovinkom se je soteska nenadoma razširila in tam, kjer sta se obe strmi pobočji razmaknili, se je kot podoba iz stare zaprašene knjige pojavilo skrivnostno, z visokim obzidjem obdano mestece. Iznad zidov je gledalo nekaj streh, pokritih z žlebičasto sredozemsko opeko, kamnit zvonik, spet kot iz kakega mesta s sredozemske obale, ter vrhovi nekaj košatih cipres. Če ne bi bilo mrkega rumenorjavega obzidja, bi lahko dejal, da je bilo mestece kot presajeno z daljne sredozemske obale. Vsekakor se mi je ta občutek, potem ko sem stopil skozi majhna ozka vrata, še okrepil. Po ozkih uličicah nad poslopji samostana so hodili bradati, v dolge črne halje oblečeni menihi, in se pogovarjali v grščini; po klopeh v parku so počivali ljudje iz nekega čisto drugega sveta, pravoslavni romarji z grških otokov, starejši možakarji in kmetice v velikih črnih rutah. V cerkvi so gorele sveče in sij njihovih drobnih poplesavajočih plamenov je osvetljeval resne bizantinske obraze svetnikov na prastarih ikonah.

Napisi v grščini in raznih drugih pisavah na platnicah knjig, ki sodijo med najstarejše na svetu, vonj po kadilu, temne postave menihov, vse je govorilo o času, ko so temu delu sveta še vladali Bizantinci. Treba je bilo le vstopiti skozi tista mračna vrata v obzidju in že so oživila minula tisočletja. Kup lobanj v kostnici, kup iz svetih glav, ki so tu živele, mislile in govorile v jeziku Homerja, vse od časov, ko je samostan v šestem stoletju ustanovil cesar Justinijan, je še okrepil priokus mračnih bizantinskih časov, ko je antika umirala tudi v Grčiji.
